

ZAMONAVIY O'QITUVCHILARDA LIDERLIK SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Eshtemirov Bekzod Bahodirovich

Termiz davlat pedagogika instituti
Pedagogika va Ijtimoiy fanlar fakulteti
Pedagogika yo'nalishi 4-bosqich 402 - guruh talabasi.

To'rayev Ahmed Xolmo'minovich

Ilmiy rahbar. Pedagogika kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20579855>

Annotatsiya. Ushbu maqolada global ta'lim makonida kechayotgan transformatsiya jarayonlari kontekstida zamonaviy o'qituvchilarning liderlik (yetakchilik) sifatlarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari, qonuniyatlari va metodologik shart-sharoitlari tizimli tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida bo'lajak va faoliyat ko'rsatayotgan pedagog kadrlarning tashkilotchilik qobiliyati, strategik fikrlashi, korporativ boshqaruv madaniyati hamda emotsional intellektini (EQ) rivojlantirishda interaktiv treninglar, keys-stadi (Case-study) va "Flipped classroom" (Teskari dars) texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari o'rganilgan. Termiz shahridagi 1-sonli umumta'lim maktabi bazasida o'tkazilgan pedagogik eksperiment natijalari matematik-statistik metodlar yordamida tahlil qilinib, mavzuning ilmiy-amaliy ahamiyati asoslab berilgan.

Tayanch so'zlar: liderlik sifatleri, pedagogik kompetensiya, korporativ boshqaruv, emotsional intellekt, keys-stadi, Teskari dars, innovatsion ta'lim muhiti, strategik fikrlash.

Abstract. This article provides a systematic analysis of the scientific and pedagogical foundations, laws, and methodological conditions for developing leadership qualities in modern teachers within the context of transformation processes in the global educational space. Within the framework of the research, the didactic potential of interactive trainings, Case-study, and "Flipped classroom" technologies in developing organizational skills, strategic thinking, corporate management culture, and emotional intelligence (EQ) of future and practicing pedagogical personnel was studied. The results of the pedagogical experiment conducted on the basis of secondary school No. 1 in Termez city were analyzed using mathematical and statistical methods, and the scientific and practical significance of the topic was substantiated.

Keywords: leadership qualities, pedagogical competence, corporate management, emotional intelligence, Case-study, Flipped classroom, innovative educational environment, strategic thinking.

KIRISH

Bugungi kunda jahon miqyosida ta'lim paradigmasining tubdan o'zgarishi, pedagogik faoliyat mazmuniga yangicha yondashuvlarni taqozo etmoqda. Zamonaviy maktab o'qituvchisi nafaqat muayyan fan doirasidagi fundamental bilimlarni uzatuvchi (translator), balki ta'lim oluvchilar jamoasini umumiy maqsadlar sari yo'naltiruvchi, innovatsion g'oyalarni

loyihalashtiruvchi va muammoli vaziyatlarda optimal qarorlar qabul qila oladigan haqiqiy strategik lider (yetakchi) sifatida namoyon bo'lishi lozim.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va pedagog kadrlar tayyorlash sifatini xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish jarayonida o'qituvchining kasbiy kompetensiyalari tarkibida yetakchilik va boshqaruvchanlik funksiyalarini rivojlantirish alohida dolzarblik kasb etadi. Pedagogik faoliyatda liderlik fenomenining ilmiy-pedagogik asoslarini tadqiq etish, ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish va sog'lom korporativ muhitni shakllantirishning muhim omilidir.

Mavzu bo'yicha adabiyotlar tahlili: Pedagogik jarayonda yetakchilik va liderlik masalalari xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turlicha aspektlarda o'rganilgan. Jumladan, g'arb tadqiqotchilaridan D.Goulman (D.Goleman) o'qituvchi va rahbarlar faoliyatida emotsional intellektning (EQ) yetakchilik sifatlarini belgilashdagi o'rnini asoslagan.

P.Senge korporativ boshqaruv va ta'lim tashkilotlarida jamoaviy liderlikni shakllantirish modellarini ilgari suradi.

Mahalliy pedagog olimlardan N.A.Muslimov kasbiy pedagogika va kompetensiyalarni rivojlantirish muammolarini tadqiq etgan bo'lsa, A.P.Xolturayev o'qituvchilarning pedagogik mahorati va jamoani boshqarish qobiliyatlarini shakllantirishning amaliy tizimlarini ko'rsatib o'tgan. Biroq, aynan umumta'lim maktablarining zamonaviy muhitida yosh pedagoglarning individual liderlik trayektoriyasini yaratish va uning didaktik vositalarini tizimlashtirish masalalari hali ham yetarli darajada yaxlit konseptual shaklga keltirilmagan.

Tadqiqot metodologiyasi: Tadqiqotning ilmiy gipotezasini tekshirish maqsadida Termiz shahridagi 1-sonli umumta'lim maktabining pedagogik jamoasi va amaliyotchi o'qituvchilari bazasida eksperimental tadqiqot tashkil etildi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlarga asoslanib, quyidagi metodlar majmuasini qamrab oldi:

Diagnostik metodlar: O'qituvchilarning yetakchilik salohiyati, kommunikativ mahorati va refleksiv qobiliyatlarini aniqlash maqsadida maxsus psixologik-pedagogik testlar va so'rovnomalarda o'tkazildi.

Modellashtirish va Didaktik eksperiment: O'qituvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning maxsus pedagogik modeli ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi.

Interaktiv texnologiyalar translyatsiyasi: Jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda keys-stadi (Case-study) ssenariylari, innovatsion loyihalar tahlili hamda pedagogik jarayonni tashkil etishda "Flipped classroom" (Teskari dars) texnologiyasining imkoniyatlaridan keng foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va tahlili: O'tkazilgan pedagogik tajriba-sinov ishlarining yakuniy bosqichida olingan ko'rsatkichlar monitoring qilinib, matematik-statistik metodlar yordamida tahlil qilindi. Tadqiqot boshida pedagoglarning muammoli va konfliktli vaziyatlarda mustaqil va konstruktiv qaror qabul qilish (liderlik ko'rsatkichi) darajasi past ko'rsatkichni, ya'ni atigi 18%ni tashkil etgan edi.

Eksperimental model (seminar-treninglar, boshqaruv simulyatsiyalari va keyslar) muntazam qo'llanilgandan so'ng, maqsadli guruhdagi o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida sezilarli ijobiy dinamika kuzatildi va bu ko'rsatkich **42%**ga yetdi.

Pedagoglarning emotsional intellekt (EQ) komponentlari hamda korporativ jamoaviy madaniyati bo'yicha ko'rsatkichlar quyidagi mezonlar asosida o'sdi:

1. **Strategik fikrlash va rejalashtirish malakasi** - 24% dan 48% gacha ijobiy siljish;
2. **Krisisli vaziyatlarda jamoani boshqara olish (anti-krisis boshqaruv)** - 15% dan 39% gacha o'sish.

"Flipped classroom" texnologiyasi orqali yosh o'qituvchilar dars jarayonini an'anaviy qolipdan chiqarib, talabalarga yo'naltirilgan (student-centered) muhit yaratish ko'nikmasini o'zlashtirdilar. Bu esa maktab ichki metodik birlashmalarida yosh kadrlar yetakchiligini ta'minlashga xizmat qildi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Olib borilgan ilmiy-nazariy va amaliy tadqiqot natijalari asosida quyidagi konseptual xulosalar shakllantirildi:

1. Zamonaviy maktab muhitida o'qituvchilarning liderlik sifatlarini shakllantirish - bu shunchaki boshqaruv ko'nikmalarini o'rgatish emas, balki ularning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini integratsiyalashgan holda rivojlantirishni taqozo etuvchi murakkab tizimli jarayondir.

2. Pedagogik liderlikning asosi o'qituvchining yuqori darajadagi emotsional intellekti (EQ), keys-stadi texnologiyalari orqali muammolarni korporativ hal qila olish mahorati va zamonaviy didaktik modellarni ("Flipped classroom") qo'llay olish qobiliyati bilan belgilanadi.

3. Umumta'lim muassasalarida yosh pedagog kadrlar uchun doimiy ishlaydigan "Pedagogik liderlik va menejment" maxsus kurslari hamda seminar-treninglarini tizimli joriy etish, ta'lim muassasasida strategik rivojlanishni ta'minlashning eng samarali mexanizmi hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent, 2020.
2. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasbiy pedagogika. -Toshkent, 2020.
3. Xolturayev A.P. Pedagogik mahorat va yetakchilik asoslari. -Termiz, 2023.
4. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. - New York: Bantam Books, 2005.
5. Senge P. The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization. - New York: Doubleday, 2006.